

BOEKBESPREKINGEN

J. Arends, C. L. Davidson, F. C. M. Driessens, K. de Groot: *Tandheelkundige materialen*. 253 pag. Stafleu & Tholen B.V., Leiden 1975. Prijs f 75,00. (Abonnees Nederlandse Bibliotheek der Tandheelkunde, studenten en assistenten f 70,00.)

Dit boek, deel 3 van de Nederlandse Bibliotheek der Tandheelkunde, is geschreven door vier van de vijf hoofden van de afdelingen Materia Technica van de Nederlandse Tandheelkundige Subfaculteiten. In hun inleiding zeggen de schrijvers dat het boek is bedoeld om die materiaalkundige basiskennis te verstrekken die nodig is om nieuwe ontwikkelingen kritisch te kunnen volgen.

In de hoofdstukken 2 en 3 wordt aandacht besteed aan opbouw en eigenschappen van materialen en in hoofdstuk 4 aan die van gecalcificeerde weefsels. Verwerking en verwerkingsgedrag worden vervolgens in algemene termen besproken in hoofdstuk 5. In de hoofdstukken 6, 7, 8, 9, 10 en 11 worden achtereenvolgens behandeld: cementen, afdruckmaterialen, stomp- en modelmateriaal, het gietproces, kunststoffen en tandheelkundig amalgaam. Het boek eindigt met een appendix waarin een aantal onderwerpen zijn opgenomen die buiten het bestek van de voorgaande hoofdstukken vallen, zoals bijvoorbeeld: cohesief goud en schuren en polijsten.

Het boek dient als inleiding in de materiaalkunde voor tandheelkundige hulpkrachten, studenten in de tandheelkunde en als steun aan de tandarts die zich omtrent de nieuwe ontwikkelingen in de tandheelkunde door het volgen van de vakliteratuur op de hoogte wil houden. Aan deze opzet beantwoordt het boek volledig. Een index ontbreekt dan ook.

Alhoewel een middelbare schoolopleiding wordt verondersteld, zou toch een lijst van gebruikte symbolen met hun betekenis in de appendix niet misstaan. Bij sommige afbeeldingen ontbreekt in het onderschrift: een verklaring voor de in de afbeelding gebruikte afkortingen en/of symbolen. De afbeeldingen die de ruimtelijke structuren toelichten zijn moeilijk te lezen.

En wat de typografie betreft: er wordt in het boek gebruik gemaakt van een cursief- en een vet lettertype om hetzij een paragraaf aan te geven, een trefwoord, een belangrijk woord in een zin en/of een begrip. Dit werkt verwarrend. Het verdient aanbeveling in een volgende druk – en die komt er zeker – hierin eenheid te brengen en bijvoorbeeld alleen de definities of begrippen cursief weer te geven.

Het boek is pregnant geschreven en geeft een schat aan informatie. Bovendien inspireert het de lezer tot verdere exploratie van dit voor de tandheelkunde zo belangrijke vakgebied. Hiertoe worden door de schrijvers dan ook een aantal mogelijkheden vermeld. Kortom dit boek is een aanwinst voor de Nederlandstalige tandheelkundige vakliteratuur.

A. C. M. van de Poel

A. F. Käyser: *De gebitsfuncties bij verkorte tandbogen*. 93 pag. Tandheelkundige monografieën XX. Stafleu & Tholen B.V., Leiden. Prijs f 25,00.

Dit proefschrift, thans als monografie verschenen, kan als een welkome aanvulling van de tandheelkundige bibliotheek worden gezien. De auteur heeft een onderzoek ingesteld naar de invloed van het verkorten van de tandbogen op de gebitstoestand en -functie. Met name heeft het onderzoek zich gericht op veranderingen in het kauwvermogen, de bothoogte van de alveoli, oclusiecontacten, interdentale contacten, verticale relatie en esthetiek, terwijl bovendien werd nagegaan in hoeverre de tandboogverkorting kon worden gerelateerd aan stoornissen van de kaakgewrichtsfunctie en parafuncties.

Ten behoeve van het vergelijken van de verschillende variaties in tandboogverkortingen is voor het aantal gebitsegmenten, dat met hun antagonist aan de oclusie van de gebitsbogen deelneemt, het begrip 'functionele eenheid' gebruikt. Deze functionele eenheden kunnen voornamelijk een oclusie-functie (occlusale eenheden = OE) of een belangrijke esthetische functie (esthetische eenheid) hebben. Het zal duidelijk zijn, dat de oclusale eenheden zich in het premlaar-molaargebied bevinden, waarbij een premlaar één OE en een molaar twee OE voorstellen. In een volledig gebit van 28 elementen zijn er dan 12 OE en 6 esthetische eenheden.

Door middel van een classificatie, op grond van het aantal aanwezige OE, zijn de proefpersonen van het onderzoek (28 personen met een volledige dentitie als controlegroep en 90 personen met verkorte tandbogen) in groepen verdeeld.

Door de eerder genoemde mogelijke veranderingen te onderzoeken en te relateren en het aantal OE heeft de auteur enkele belangrijke conclusies kunnen trekken. Zowel ten behoeve van het kauwendement, voor de bepaling waarvan een interessante en relatief eenvoudige colorimetrische bepaling werd gebruikt en uitvoerig geargumenteed, als van behoud van bothoogte, het voorkómen van migraties en esthetische tekortkomingen, blijkt een minimum aantal OE nodig te zijn. Een geringe vermindering van dit aantal blijkt daarentegen niet in significante relatie tot die veranderingen te staan. Met andere woorden: een matig verlies van de dorsale steunzone behoeft niet noodzakelijk aanleiding te geven tot prothetische maatregelen. Zonder twijfel zal elke practicus daarin een motief kunnen vinden 'second thoughts' te hebben over de toepassing van een vrij-eindigende partiële prothese. Als hij die al had, dan zal hij nu door dit onderzoek een bevestiging hebben gekregen.

Met veel waardering is er toch ook enige kritiek, doch die heeft meer betrekking op een aantal onduidelijkheden dan op de uitkomsten van het onderzoek. Daar in het aantal oclusie-contacten ook het contact van de frontelementen is opgenomen, is het nogal logisch dat bij verlies van OE het contact in het front relatief toeneemt. Een andere uitwerking van deze gegevens had voor de hand gelegen. Storend en verwarrend zijn de gebruikte getallen in de eerste tabel en in de tekst van dezelfde pagina, waarin ondanks de definiëring van een oclusale eenheid toch de molaren en premolaren als gelijkwaardig worden opgevoerd, zij het met een getal tussen haakjes en een voetnoot.

Jammer tenslotte, dat het taalgebruik in dit proefschrift niet wat zorgvuldiger is geweest.

Samenvattend: gaarne wordt dit boekje aanbevolen aan een ieder, die geïnteresseerd is in het herstel van de functie van het kauwstelsel: de tandarts-practicus en de medewerker aan een subfaculteit der tandheelkunde.

F. J. Tempel

A. Bauer, A. Gutowski: *Gnathologie: Einführung in Theorie und Praxis*. 507 pag., 1001 afb. Buch- und Zeitschriften-Verlag 'Die Quintessenz', Berlin 1975.

Het hierboven vermelde boek stelt de recensent voor enkele problemen, waaraan – ter wille van de objectiviteit – niet mag worden voorbijgegaan.

Wanneer men dit werk van Bauer en Gutowski in eerste instantie doorbladert, maakt het een voortreffelijke indruk. Het is in – wat men noemt – kloek formaat uitgegeven; 507 pagina's met zegge en schrijve 1001 afbeeldingen, waarvan een belangrijk deel in kleuren is uitgevoerd. Het geheel laat zich uiterst gemakkelijk lezen, niet alleen door de typografische verzorging, maar bovendien doordat de indeling van de verschillende hoofdstukken consequent en systematisch is doorgevoerd. Bij nadere bestudering blijkt reeds uit het voorwoord – met een foto waarop Lauritzen, Stuart en Peter Thomas in druk gesprek zijn gewikkeld – de teneur waarin het boek werd geschreven.

In hoofdstuk 1 wordt op pagina 19 het begrip gnathologie omschreven, waarbij de schrijvers zich baseren op de inzichten van McCollum en Stallard. Hoofdstuk 2 (pagina 25-29) is gewijd aan de weefsels die bij de occlusie zijn betrokken (centraal en perifeer zenuwstelsel, musculatuur, kaakgewricht, kauwvlakkencomplexen en parodontium).

In hoofdstuk 3 (pagina 29-36) wordt de anatomie van het kaakgewricht beschreven; achtereenvolgens passeren de revue de ontwikkeling, de benige delen met inbegrip van kapsel en banden, de musculatuur en de functie van het gewricht, waarna de openings- en sluitingsbewegingen, de voorwaartse, achterwaartse en zijwaartse bewegingen van de mandibula ter sprake komen. Het geheel wordt afgesloten met een zeer beknopt overzicht van de innervatie en een opsomming van de aangrenzende delen. In hoofdstuk 4 komen de organische kaakgewrichtsziekten aan de orde, waarbij naast de gevolgen van functionele incoördinatie, het trauma, de verschillende vormen van arthritides, tumoren en hyperplasieën, de luxatie-arthropathieën, de ontwikkelingsstoringen en de misvormingen worden besproken.

De functies van het kauwstelsel (kauen, slikken en fonetiek) worden in hoofdstuk 5 (pagina 53-54) aan de orde gesteld. Het volgende hoofdstuk (pagina 55) is gewijd aan het begrip occlusie, terwijl in hoofdstuk 7 (pagina 75-76) de posities van de onderkaak ten opzichte van de schedel worden behandeld (rustpositie, habituele occlusie, retruded contact position en centrale (maximale) occlusie). De pagina's 69 en 70 (hoofdstuk 8) hebben betrekking op de bewegingen van de onderkaak. In het volgende hoofdstuk (pagina 71-80) komen de zogenaamde grensbewegingen (border movements) ter sprake. De normale occlusie wordt

op pagina 81 (hoofdstuk 10) besproken, terwijl de functie-stoornissen van het kauwstelsel (in het boek 'stomatognathe system' genoemd) de pagina's 83 en 84 (hoofdstuk 11) beslaan. In hoofdstuk 12 (pagina 85-91) komen de verschillende concepten van de 'ideale occlusie', namelijk de gebalanceerde, de eenzijdig gebalanceerde en de organische occlusie op een rijtje te staan. De kenmerken waaraan de ideale occlusie dient te voldoen worden in hoofdstuk 13 (pagina 93-99) besproken. Hiermede is de belangstellende lezer van 'Gnathologie' aan het einde van de meer of minder theoretische bechouwingen gekomen. De resterende 408 pagina's zijn voor het overgrote deel aan de 'praktijk' gewijd. Het begint met hoofdstuk 14 (pagina 101-133), waarin Peter Thomas zijn opwastechniek uitvoerig beschrijft. In het volgende hoofdstuk (pagina 135-315) worden de belangrijkste 'gnathologische' articulatoren inclusief de daarbij behorende registratiemethoden uitvoerig behandeld (Whip-mix-, Dentatus-, S.A.M.- en Stuart-articulator). Het onderzoek van de patiënt en de 'initial-therapy' (opbeetplaten, Schienen enzovoort) komen in hoofdstuk 16 (pagina 317-338) aan de orde, waarbij het opvalt dat aan diagnose en etiologische factoren vrijwel wordt voorbijgegaan. Hoofdstuk 17 (pagina 339-430) behandelt de rehabilitatie met behulp van prothetische voorzieningen op uitvoerige en instructieve wijze, terwijl de aspecten met betrekking tot de volledige prothese op de volgende bladzijden worden besproken (pagina 431-507). Het boek eindigt met een materiaal-lijst, een literatuuroverzicht en een register.

In de aanvang van deze beschouwing werd opgemerkt dat recensent bij de bespreking van dit boek voor enkele problemen kwam te staan. De in het onderwerp enigszins geveerde lezer die van bovenstaande opsomming heeft kennis genomen, zal zich dit nu kunnen voorstellen, temeer wanneer hij weet dat hoofdstuk 1 met de volgende zinsnede begint: 'Beverly B. McCollum und Harvey Stallard haben den Begriff Gnathologie geprägt. Sie verstehen darunter die Wissenschaft, die sich mit der Anatomie, Histologie, Physiologie und Pathologie des stomatognathen Systems befasst und die eine Behandlung dieses Systems auf der Basis der Befunderhebung, Diagnose und Planung umfasst.'

Welnu, schrijver dezes kan zich niet aan de indruk onttrekken dat de schrijvers van dit werk bij de zogenaamde 'instrumentalisten' moeten worden ondergebracht. De biologische, fysiologische, pathofysiologische aspecten enzovoort, die ongetwijfeld een belangrijke rol spelen bij het tot stand komen van de chronische afwijking van het kauwstelsel, worden in vergelijking met het 'instrumentele' deel stiefmoederlijk behandeld. Bovendien dient helaas te worden vastgesteld dat aan het röntgenbeeld van het gewricht vrijwel geen aandacht wordt besteed. Dit geldt overigens eveneens voor de gebitselementen. Het is techniek – verrijnde – wat de klok slaat.

Resumerend kan worden vastgesteld dat dit fraaie boekwerk een enigszins tweeslachtige indruk bij recensent heeft achtergelaten. Ook in dit geval blijkt weer dat het niet alles goud is dat er blinkt.

A. A. D. Derksen